

Geniřletilmiř Özet

İzmir’de bir üniversitede öğrencilerin dumansız kampüs uygulamasına yaklaşımı

Giriř

Tütün ürünleri kullanımı dünya çapında önemli halk sağlığı problemi olup Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) kurum ayrımı yapılmadan tüm çalışma alanlarında %100 dumansız ortamlar sağlanmasını önermektedir. “Dumansız kampüs”, Ulusal Tütün Kontrol Programı ve Eylem Planı kapsamında üniversite kampüslerindeki pasif etkilenimin ortadan kaldırılması için yapılan uygulamalar bütünüdür. Bu çalışmada İzmir’de bir üniversitede öğrencilerin dumansız kampüs hakkında bilgi düzeylerinin saptanması ve dumansız kampüs uygulamasına yaklaşımalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Kesitsel nitelikteki bu araştırmanın evrenini 2022 – 2023 öğrenim dönemindeki lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü 375 kişi olarak hesaplanmıştır (OpenEpi). Katılımcılara sosyodemografik özellikleri, sigara kullanım durumunu ve dumansız kampüse bakış açılarını sorgulayan 3 bölüm ve 27 sorudan oluşan online anket uygulanmıştır. Veriler IBM SPSS Statistics Standard Concurrent User V 25 (IBM Corp., Armonk, NY, ABD) istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Kategorik değerkenler arası farklılıkların belirlenmesinde Pearson Ki-Kare testinden yararlanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir. Etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular

Çalışmaya 486 öğrenci katıldı. Katılımcıların %50,6’sı kadın, ortanca yaş 20’ydi. Öğrencilerin %35’i sigara içmekteydi ve %68,9’u sigaraya üniversite öncesi dönemde başlamıştı. Erkek katılımcıların %43,3’ü ve kadın katılımcıların %26,8’i sigara içmekteydi ($p < .001$).

Katılımcıların %68,3’ü sağlık bilimleri, %15,7’si doğa ve mühendislik bilimleri, %16,5’i beşeri ve sosyal bilimler grubundaydı.

Sigara içenlerin sigara başlama nedenlerinde ilk iki sırada “stres” ve “merak” %47,0’şerlik oranla yer almaktaydı. Diđer tütün ürünleri kullanımına bakıldığında %35,5’i nargile, %31,7’i puro, %19,1’i e-sigara kullandığını belirtti. Sigara kullananların %86,3’ü paket, %13,7’si sarma sigara kullanmaktaydı. Sigara kullanan katılımcıların %40,4’ü sigarayı bırakmak istediğini %24,1’i ise bu konuda kararsız olduğunu belirtti. Sigara bırakma nedenleri sorgulandığında %45,9 ile “sağlığımı korumak” ve %44,3 ile “yaşam kalitemi yükseltmek” ilk iki sırada yer aldı. Sigara kullanan öğrencilerin %44,8’i kampüste ve kampüs dışında eşit miktarda, %12,6’sı kampüste dışardan daha fazla sigara içtiğini belirtti.

Evde aile ile yaşayanlarda sigara içenlerin oranı diğer gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı düşük saptandı ($p = 0,014$). Gelir durumu ile sigara içme durumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmadı ($p > .05$).

Katılımcıların %55,1’i dumansız kampüs uygulamasını hiç duymamıştı. Kampüste “pasif içiciliğe maruz kaldığını”, bundan “rahatsız olduğunu” ve “pasif içiciliğin sağlık sorunlarına yol açabileceğini” ifade edenlerin oranı sigara içmeyen grupta anlamlı olarak yüksekti ($p < .001$). Sigara içen gruptaki öğrenciler “sağlık, eğitim-öğretim, kültür ve spor hizmetlerinin verildiği yerlerde tütün ürünleri kullanımının kısıtlanmasını”, “dumansız kampüs uygulamasına geçilmesini” daha düşük oranda desteklemekteydi ve bunun “ayrımcı bir uygulama” olduğunu düşünmekteydi ($p < .001$). Öğrencilerin %54,9’u “dumansız kampüs oluşturulmasında öğrencilerin katılımının başarıyı etkileyeceğini” ve %91,8’i “üniversite yönetiminin dumansız kampüs uygulamalarını belirleme aşamasında öğrencilerin fikrinin alınması” gerektiğini düşünmekteydi.

Açık uçlu olarak sorduğumuz “konuyla ilgili belirtmek istediğiniz bir şey var mı?” sorusuna hem destekleyici hem de karşı çıkan cevaplar yazılmıştır. Bazı olumsuz yorumların sebebinin dumansız kampüs uygulamasında yasağın tüm açık alanı kapsayacağı düşüncesi olduğu görülmüştür.

Tartışma

Yapılan çalışmada öğrencilerin dumansız kampüs uygulamasıyla ilgili bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu, çoğunun dumansız kampüs kavramını dahi duymadığı saptanmıştır. Üniversitelerin sosyal medya platformlarında dumansız kampüs uygulama durumlarının daha görünür hale getirilmesi ile öğrencilerin konuya ilişkin farkındalığı artacağı düşünülmektedir.

Amerika’da yapılmış olan bir çalışmada dumansız kampüs uygulaması öncesi ve sonrasındaki bir yılda sigara içme oranlarında düşüş izlenmiş ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmıştır. Bu sonuçtan da yola çıkarak dumansız kampüs uygulaması ile öğrencilerin sigara içme oranında azalma olabileceği düşünülmektedir.

Literatürdeki çalışmalarda da sigaraya çoğunlukla üniversite öncesi dönemde başlanmasından ötürü önlemeye yönelik çalışmaların bu dönemde başlaması önemli olduğu belirtilmiştir. Üniversite döneminde ise hem önlemeye yönelik çalışmalar hem de kullanım sıklığının azaltılması ve bırakılmasını teşvik etmeye yönelik destekleyici çalışmaların yapılması gerekmektedir. Üniversite yönetimlerinin dumansız kampüs uygulamasına geçiş sürecinde öğrencileri çalışmalara dahil ederek öğrenci katılımını sağlamasıyla uygulamanın başarısını artırabileceği öngörülmektedir.

Uyguladığımız ankete göre sigara içmeyenlerde kampüste pasif içiciliğe maruz kaldığını düşünenlerin çoğunlukta olduğu görülmekle birlikte İspanya'da ve Avustralya'da yapılan çalışmalardaki oranların bu çalışmadan daha yüksek (%90, %80) olduğu görülmüştür. Araştırmamızda pasif içiciliğin sigara içmeyenlerde önemli sağlık problemlerine neden olduğunu düşünenlerin payı yine sigara içmeyen öğrencilerde daha çok bulunmuştur. Bunun nedeni olarak ülkemizde pasif içicilik hakkındaki bilgi eksikliği düşünülmüştür. Bu nedenle genç yaşlardan itibaren eğitimle pasif etkilenim hakkında farkındalığın artırılması gerekmektedir.

Öğrencilerin verdiği yanıtlardan dumansız kampüs uygulamasında hiçbir alanda sigara içilemeyeceğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Ancak ülkemizde olan dumansız kampüs uygulamalarında kampüs bahçesi içerisinde belirlenmiş alanlarda sigara içilebilmektedir. Bu bilginin öğrenciler arasında yaygınlaşması ile öğrenci desteğinin artacağını düşünülmektedir.

Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin dumansız kampüs hakkında bilgi düzeylerinin artırılması, dumansız kampüs uygulamalarının ülke çapında daha görünür, bilinir hale getirilmesi ve sayıca daha çok üniversitenin dumansız kampüs uygulamasına geçmesinin teşvik edilmesi genç yaştan itibaren tütün ürünleri kullanımının azaltılması açısından önemlidir.